

УДК 37.01+159.9(063)

ББК 74.0+88.0я43

А 43

А 43 **Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології:** Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків, Україна, 12–13 травня 2017 р.). – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2017. – 136 с.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 37.01+159.9(063)

ББК 74.0+88.0я43

© Автори статей, 2017

© Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2017

проведення досліду, а також вчаться культурі виконання та підготовки дослідження. Самостійно вводять поняття температури, способи її вимірювання, вивчають особливості та засоби вимірювання цієї фізичної величини.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що групування лабораторних робіт у курсі методики навчання фізики, значно полегшує викладання курсу за умов реформування вищої освіти в Україні, а також дає змогу викладати навчальний матеріал у повному обсязі не скорочувати об'єм аудиторного навчального матеріалу який необхідний майбутньому вчителю фізики. Групування лабораторних робіт дає змогу отримувати та застосовувати набуті в ході теоретичного пізнання знання та уміння, розвивати та формувати у студентів уміння, які йому знадобляться у майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Міністерство освіти і науки України (Навчальні програми) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>.

2. Науково-дослідна робота студентів як чинник удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя: зб. наук. пр./редкол.: Л.І. Білоусова та ін. Х.: Факт, 2010. Вип. 1. 188 с.: іл.

3. Школа О.В. Теоретико-методичні засади навчання теоретичної фізики майбутніх учителів фізики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання фізики» / О.В. Школа. – Київ, 2017. 41 с.

ВИПЕРЕДЖУВАЛЬНА ФУНКЦІЯ МЕТОДОЛОГІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Бутенко Л. Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки

**ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Старобільськ, Луганська область, Україна**

Особливості сучасного етапу розвитку системі освіти в цілому та педагогічної освіти зокрема полягає в тому, що вона має враховувати не тільки запити сьогодення, а й прогностичні аспекти розвитку різних сфер життєдіяльності людини, основні тренди соціальної та освітньої сфери. Саме тому одним із актуальних напрямків розвитку педагогічної теорії та практики визнано ідеї ви-

переджувальної освіти, реалізації випереджувальних функцій професійної підготовки майбутніх фахівців.

Філософські засади випереджувальної освіти закладено у наукових працях А. Урсула, який у межах концепцій усталеного розвитку та ноосферної цивілізації стверджував, що «освіта як соціальний механізм формування людини досить слабко пов'язана із вирішенням нагальних та особливо глобальних проблем» [4, с. 130]. В. Кавалеров так само зауважує, що «традиційна освіта здебільшого змістовно не відповідає запитам сучасної молоді людини» [2, с. 227].

Психологічний контекст випереджувальності в освіті пов'язано з ідеями випереджувального відображення (П. Анохін), антиципації (Б. Ломов, О. Сергієнко та ін.), випереджувальної рефлексії (П. Щедровицький). Випереджувальне відображення, згідно позицій П. Анохіна, позначає властивість живих організмів випереджувати у часі та просторі закономірний перебіг послідовних подій зовнішнього світу. Антиципація, за Б. Ломовим, потлумачується як здатність людини діяти та приймати конкретні рішення з певним часово-просторовим попередженням щодо очікуваних, майбутніх подій. Якщо антиципація розгортається від теперішнього до майбутнього, то випереджувальна рефлексія – це процес «повернення» з майбутнього до сьогодення. Принциповою ознакою випереджувальної (проспективної) рефлексії є оцінка ймовірного перебігу процесу, що аналізується, з точки зору цілей. Відповідно актуальними для професійної підготовки майбутніх учителів постають питання «Який результат буде отримано внаслідок певних дій?» (антиципація) та «Як зробити, щоб отримати бажаний результат?» (випереджувальна рефлексія). Антиципація та випереджувальне відображення складають підґрунтя розвитку прогностичних здібностей особистості, здатності моделювати своє майбутнє.

Ідею випереджувального характеру навчання та виховання, які мають вести за собою розвиток психіки, покладено підґрунтям у систему розвивального навчання В. Давидова та Б. Ельконіна, технологію перспективно-випереджального навчання С. Лисенкової. Проблеми випереджувальної освіти в соціологічному контексті досліджував О. Кисельов, випереджувальне навчання як чинник модернізації освіти дорослих – А. Марон, В. Подобед, В. Соколов та ін. Концептуальні засади випереджувальної освіти для сталого розвитку розглядає О. Висоцька, для системи післядипломної педагогічної освіти – І. Андрощук, Т. Гавлітіна, І. Цимбалюк та ін., для вирішення завдань професійної підготовки майбутніх фахівців – О. Новиков, П. Новиков та ін.

Необхідність забезпечення випереджувальної спрямованості педагогічної освіти зумовлена декількома чинниками. По-перше, інформаційний простір сучасності стрімко розширюється, кількість інформації зростає шохвилинно. По-друге, згідно досліджень соціологів та педагогів актуальним для сучасного етапу професійного становлення фахівців є так званий «період напіврозпаду компетен-

цій» (термін запропоновано французьким соціологом П. Берто) як проміжок часу, впродовж якого набуті раніше знання і професійний досвід втрачають актуальність або зменшуються навпіл. С. Вершловський наводить такі результати соціологічних досліджень: «девальвація половини знань відбувалася у XVIII ст. протягом життя 12 поколінь, тобто протягом життя одного покоління застарівало приблизно 10% знань, набутих у юнацтві. У середині XX ст. знання застарівають наполовину через 5 – 6 років або знецінюються на 97% у процесі виробничого життя випускника університету» [1, с. 349]. За даними американських економістів щорічно оновлюються 5% теоретичних та 20% практичних знань, які мають фахівці різних спеціальностей [Там само]. Останнім часом такий «період напіврозпаду компетенцій» становить 2-3 роки. По-третє, професійна підготовки майбутніх педагогів має враховувати сучасні тренди в освіті (візуалізація, гейміфікація, персоналізація, диверсифікація, навчання в електронному середовищі (E Learning) тощо), перспективи появи нових педагогічних професій (координатор освітньої он-лайн платформи, освітній модератор, педагог-ігромайстер, тьютор, організатор проектного навчання, фахівець з дитячої психологічної безпеки, експерт з образу майбутнього дитини та ін.). По-четверте, базове, загальнопедагогічне знання викристалізоване у процесі творчого пошуку педагогів упродовж усієї історії людства. Багатомірність, нелінійний характер педагогічних явищ та процесів не дозволяє визначити остаточний компендіум загальнопедагогічного знання. Сьогодні репрезентує новітні ракурси педагогічної реальності, зумовлює появу нових педагогічних теорій та наукових напрямів (наприклад, артефакт-педагогіка, комплікологія, педагогічна еррологія, енергоінформаційна педагогіка, нейропедагогіка і т.д.). Відповідно, слушною слід визнати позицію П. Новикова та В. Зуєва, які вважають, що нова освітня парадигма повинна створити умови для розвитку «спроможності особистості діяти в режимі постійного випередження існуючого стану» [3, с. 5].

З урахуванням наукових положень системомислєдїяльнїсної методологїї (О. Анисимов, О. Попов, Г. Щєдровицький, П. Щєдровицький та ін.), методологування як професїїної дїяльностї (А. Фурман), теоретико-методичних засад методологїзації професїїної пїдготовкї майбутнїх фахївцїв (А. Архангельський, М. Архангельська, В. Кравцов, І. Степанова, В. Адольф та ін.), особливостей загальнопедагогїїної пїдготовкї майбутнїх учителїв (О. Абдуллина, А. Акусок, О. Антонова, О. Дубасенюк, В. Каплїнський, О. Кочєргина, М. Окса, Є. Прокоф'єв, В. Шахов, П. Хроменков та ін.) методологїзація професїїної пїдготовкї майбутнїх учителїв та науково-педагогїїчних працївникїв визначена як процес та результат залучення спецїальних засобїв методологїїчного аналізу дїяльностї та мислення, що передбачає орієнтацїю змїсту та операцїїональних складникїв навчального процесу на методологїю дїяльностї як систему науково-пїзнавальних євристик, процедурних правил, принципїв та прийомїв, що складають пїдгрунтя професїїної дїяльностї фахївця.

Реалізація випереджувальної функції методологізації досліджуваного процесу передбачає:

- навчання майбутніх учителів та науково-педагогічних працівників умінь та навичок відбору інформації з урахуванням принципів достовірності, адекватності, релевантності, репрезентативності, що в умовах стрімкого розширення корпусу науково-педагогічної інформації набуває першочергового значення;

- використання технологій проблематизації та контекстуалізації педагогічної реальності, яка характеризується складністю, багатомірністю, нелінійним характером розвитку, наявністю «прихованого змісту». Проблематизація емпіричної педагогічної дійсності набуває особливої цінності тому, що викликає трансформацію режиму досвіду у режим мислення;

- розгляд методологічних знань та умінь як інструментальної цінності, що дозволяє здійснювати перенос знань, міждисциплінарне узагальнення, перекодування інформації засобами різних знакових систем тощо;

- включення у зміст загальнопедагогічної підготовки позицій, пов'язаних із сучасними трендами в освіті, результатами форсайт-досліджень, актуальними для сьогодення проблемами, що уможлиблює подолання темпоральної зорієнтованості на основі «наздоганання» (С. Днепров), сприяє формуванню прогностичних здібностей майбутніх учителів та науково-педагогічних працівників;

- використання методів та прийомів випереджувального моделювання (А. Урсул) з на основі засобів візуалізації, структурно-логічних схем, кейс-методів з оптимальною надлишковою інформацією, методів форсайт-аналізу (SWOT-аналіз, технологічні дорожні карти, сценарії (пошукові прогнози) та ін.

Орієнтація на роботу із майбутнім у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів уможлиблює формування методологічно зорієнтованого педагогічного мислення, проектної культури, здатності до прогнозування та управління соціокультурними змінами у суспільстві.

Реалізація випереджувальної функції методологізації педагогічної освіти сприяє не тільки підвищенню ефективності цілісного процесу підготовки висококваліфікованих педагогічних працівників, а й створює передумови для формування перспектив особистісного росту, самовдосконалення студентів та магістрантів педагогічних спеціальностей.

Таким чином, в умовах надшвидкого технологічного розвитку та інформаційної насиченості освітнього процесу професійна підготовка майбутніх учителів та науково-педагогічних працівників в цілому та їхня загальнопедагогічна підготовка зокрема забезпечує реалізацію своєї випереджувальної функції за умови, якщо готує майбутніх фахівців освітнього галузі до ситуацій невизначеності, змінюваності, вибору. Випереджувальна функція методологізації зумовлює структурування, відбір та способи репрезентації змісту педагогічної освіти, вибір її технологічного забезпечення, оцінку результативності з метою

розвитку особистісного та професійного потенціалу майбутніх учителів та науково-педагогічних працівників.

Література:

1. Вершиловский С. Г. *От образования взрослых к непрерывному образованию* / С. Г. Вершиловский // *Непрерывное образование как социальный факт : моногр. / сост. Н. А. Лобанов, Е. Куля и М. Пэнковска; под науч. ред. Н. А. Лобанова, В. Н. Скворцова. СПб. : ЛГУ им. А. С. Пушкина, 2011. С. 349 – 395.*
2. Кавалеров В. А. *«Випереджувальний розвиток» освіти як нова педагогічна парадигма* / В. А. Кавалеров // *Гуманітар. вісн. Запоріж. держ. інженерної академії : зб. наук. праць. – Запоріжжя, 2012. – Вип. 49. – С. 226 – 231.*
3. Новиков П. Н. *Опережающее профессиональное образование : науч.-практ. пособие* / П. Н. Новиков, В. М. Зуев. – М. : РГАТиЗ, 2000. – 266 с.
4. Урсул А. Д. *На пути к опережающему образованию (начало)* / А. Д. Урсул // *Вест. Челябин. гос. академии культуры и искусств. 2012. № 3(31). – С. 130 – 133.*

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Гириловська І. В.

кандидат педагогічних наук, докторант

Інститут професійно-технічної освіти

Національної академії педагогічних наук України

м. Київ, Україна

Оновлення системи професійно-технічної освіти в Україні, пов'язане із сучасними вимогами ринку праці до професіоналізму робітників, неможливе без організації та проведення моніторингу якості підготовки молодих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ). Результати моніторингових досліджень сприяють прийняттю ефективних управлінських рішень; розробці перспективних планів розвитку навчальних закладів; підвищують ймовірність поширення інноваційного педагогічного досвіду; допомагають виявити чинники, що впливають на професійну підготовку учнів в ПТНЗ. Тому моніторингу в освіті багато вчених присвятили свої наукові праці, в яких розкривали понятійний апарат (В.П. Безпалько, О.М. Майоров, О.В. Могильов та інші); вивчали моніторингові технології (І.Є. Булах, Г.А. Дмитренко та інші); аналізували застосування інформаційних систем під час проведення моніторингових досліджень (А.Н. Багіров, Л.М. Калініна та інші). Але при цьому питання